

FERDINANDY GYÖRGY
Lábjegyzetek XVI.

(A Tanár Úr...)

Megszokhattam volna, hogy a rosszhírek itt érnek utol, ebben a szobában, a trópuson. Kezdetről fogva, már a század elején is:

– Anyukánk meghalt! – mondta a vonal végén egy hang, valahol az Óvilágban, komoran, tárgyilagosan.

Elmentek, egyik a másik után. Akiket csak magukra hagytam. Akikkel valamikor le akartam élni az életemet.

Mostanra már azt hittem, senki se maradt. Aztán, hajnali négy óra felé az idén is megszólalt a telefon.

– Laci bácsi! – mondta a vonal végén az Óvilágból a hang.

A Tanár Úr. A barátom. Az öregúr, aki ott csetlett-botlott körülöttünk a nyári írótáborokon. Fél-évszázad óta ismertük egymást. Mióta ott ült az ágyam szegélyén egy másik, strasbourgi nyári kurzuson.

Akkoriban a trópuson tanítottam, a Rajna partjára csak azért repültem vissza, hogy megvédjem a doktorimat. Ők négyen voltak, hajdúságiak. Franciául tanultak, kijutni ide a hatvanas évek elején nem volt kis dolog.

Otthoniakkal azokban az időkben ritkán találkozott egy magamfajta idegenbeszakadt. Meséltek, meséltem. Fogmosó-pohárból ittuk a kaszinórumot. Akkor már tíz éve éltem a vadnyugaton. Volt időm megtanulni, hogy a hontalanság nem valami csodálatos, irigylésre méltó állapot.

És nem is átmeneti. Elmúlt negyven év, tanítottunk, Laci a Hajdúságban, én a trópuson. Csodával határos, hogy nem szakadt meg közöttünk a kapcsolat.

Aztán – föl-földobott kő – hazakerültem én is. Emlékszem, a meleg tengerekről meséltem egy böszörményi írótáborban. Ő pedig, Csiha tanár úr ott ült előttem. Vasalt ing, csokornyakkendő, sokdioptriás szemüveg.

Hát igen. Elszállt ez a furcsa kis élet. És most elment ő is, a strasbourgi. Aki annak idején, fél évszázaddal ezelőtt az óhazából hozott hírt nekem.

Hajnali négykor trópusi szobámban az idén is megszólalt az a telefon.

(Időutazás...)

Mióta hazatelepültem, visszajárok a Szigetre, ahol fél évszázadon át éltem. Száműzetésben, eszembe jutnak az ilyen idejétmúlt szavak. Végiglátogatom a régi helyszíneket, megölelem trópusi fiamat. Ennyi.

Esténként leülök a képernyő elé, nézem a jól ismert műsorokat. A bemondók még mindig a régiek. Mindenféle fél-évszázados szokás jut róluk eszembe. Január elsején például – amit odaát soha nem tettem – megkeresem a bécsi filharmonikusokat. Bécs! Felrémlik, hogy milyen szeretettel fogadtak minket Ausztriában, ötvenhatos menekülteket.

Erről az óhazában ma már senki se beszél. Túlélők nincsenek, ósdi kategória a hála és a szeretet. Én most itt mégis az osztrákokra gondolok, azokra, akik befogadtak. Felidézem, ismételve a nevüket.

Máskor újra megnézem a lassan már százéves mexikói filmeket. Dolores del Rióról egy belga lány jut eszembe. Az első szerelem.

Leporolom a dobozaimat. Tino Rossit is csak itt hallgatom, a Szigeten. Bing Crosby meleg hangja ropog, sistereg egy bakelitlemezen. Tűt kellene cse-relnem, de acéltűim már réges-régen nincsenek.

Szóval, hogyan nevezzem? Zarándoklat? Időutazás? Akkor még gondolkodtam, huszonévesen. Ittam a rumot, tépelődtem. Írtam a könyveimet. Akkor még nem szótárból néztem ki a szavakat.

Régi, szép idők. A gondolkodásról – mióta újra itthon élek – az óhaza leszoktatott.

(A Magyar Napló szerzői latin-amerikai folyóiratokban...)

Aki ismeri a tréfásan „Jézus-Mária triónak” elkeresztelt portorikói fordítógárda munkásságát, örömmel fogja megállapítani, hogy (a jelek szerint) nyomot hagyott az igyekezet, amely fiatal magyar költők és prózaírók terméséből adott ízelítőt a karibi világ olvasóinak.

Csak néhány újabb példa. A dominikai Isla Negra kiadó internetes portálja a kárpátaljai Shrek Timea elbeszélését közli, Floridában pedig két folyóirat is magyar anyaggal jelentkezik.

A Revista Conexos első száma Csenger Levente írását adja közre, ez immár sokadik kiadása a fiatal író novelláinak. A Conexos második, őszi száma négyszáz oldalon olyan kiváló szerzőket sorakoztat fel, mint a nicaraguai Ernesto Cardenal. A gazdag válogatás a kiadót vezető Rodolfo Martinez és Eva Vergara páros hozzáértő munkáját dicséri.

Mi pedig ebben a második számban is jelen vagyunk. A prózaírók között Doncev Toso remek novellájával, költészetünket pedig Zsille Gábor és Jenei Gyula képviselik.

De indulnak Amerikában új folyóiratok is. A floridai Rácata százoldalas, művészeti és kulturális szemle. A beköszöntőben a szerkesztő, Felix Rizo felvázolja egyszerre konzervatív és antikonformista (!) terveit. Az első szám szerzői között máris olyan ismert nevek szerepelnek, mint a költő és prózaíró Reinaldo García Ramos. A soron következőben pedig két magyar költő is megjelenik: Tóbiás Krisztián és Mirtse Zsuzsa.

A fiatal magyar irodalom tehát jelen van a karibi világ irodalmi fórumain. Jó hír mindnyájunknak, akik szívügyünknek tekintjük hírünket a világban.

(Melina...)

Thoman volt a családi neve, és erről – miközben a buszomra várok – minden nap eszembe jutott. Van egy ilyen nevű utca: a száztizenkettes végállomása, valahol a Svábhegyen.

Mondom, minden nap. De az, hogy egyszer csak megáll előttem, soha meg nem fordult a fejében. Márpedig ez történt.

Aznap Strasbourgban dedikáltam, a könyvesboltban, ahol annak idején, idestova fél évszázada megvettem Verlaine-t és Rimbaud-t, az első francia könyveimet. Akkor, fél évszázaddal ezelőtt Berger-Levrault-nak hívták ezt az üzletet, és egy szőke, kékszemű lány ült a kassza mögött. Most pedig én állok a pultnál, amikor egy barna, kerekarcú asszony lép hozzám:

– Megismersz? – kérdezi, és gyorsan hozzáteszi:
– Melina vagyok.

Mintha magasabb lett volna. Teltebb, gömbölydebb. Talán, mert nekem a húga tetszett, Michèle, aki törekenyebb volt, légiesebb. De a mosolya, a szeme csillogása most is a régi. Melina! Az első francia lány, aki szóba állt velem.

– Aláírod? – kérdezi, és nyújtja a menekülttábor történetét, amiben valahol ő is benne van.

Negyven év nagy idő. De a pult előtt mások is állnak, az én fejében pedig mindenféle zavaros emlék kavargó. Mire felnézek, éppen csak kikapja kezemből a könyvet, int, és még egyszer, utoljára rám mosolyog.

Soha nem fogom megtudni, mi lett belőle. Hogy jó volt-e hozzá az élet. És hogy él-e még Michèle, a kishúga.

De legfőképpen a barátomról kellett volna kifagatnom őt. Babóról, aki feleségül vette, és akitől született egy fia. Elváltak, ha jól tudom, és Pista már régen nem él. De neki, Melinának mégiscsak tudnia kellett róla. Valamit, amiről én nem tudhattam odalent a trópuson.

Ő volt az egyetlen barátom strasbourgi éveim alatt. Akkor, a forradalom után együtt kezdtünk itt, a Rajna partján, mint mondtuk: új életet. Ma sem értem, hogyan történhetett meg, hogy ennek a barátságunk egyszer csak vége szakadt. Pedig még csak össze se vettünk. Clo, a feleségem veszett össze Melinával. Az asszonyok szakításai véglegesek.

Pistára egy idő óta gyakran gondolok. Ülünk valamelyik elzászi ivóban, hallom a hangját. Vannak, akik egyre távolodnak, amint múlnak az évek. Ő pedig itt, és egyre közelebb.

Hát csak így. Melina elment, és én semmit se tudtam megkérdezni tőle. Még azt sem, hogy hol él, hogy mivé lett a kettőjük fia. Pista továbbra is csak az álmaimban beszélget velem.

Este van, a téren kigyúlnak a fények. Állok a Broglie sarkán, Berger-Levrault könyvesboltja előtt, aminek most valami más neve van. Vagy ez itt már a pesti megálló, ahonnan a Thoman utca felé, a Svábhegyre kapaszkodnak a száztizenkettes buszok?

(Bor-ostyán...)

Nehezen dolgoztam fel, ami ezen az őszen történt velem. Kezdve azon, hogy betörök jártak a házban. A kert felől jöttek, betörték az ablakot. Decemberben korán sötétedik. Mire hazaértem, már elvégezték a dolgukat. Magukkal vitték apám százéves zsebóráját és a pénzt, amiből meg akartam venni a karácsonyi ajándékokat.

Azután, a folytatás. A kivizsgálások, a kórház. A leletek. Aznap reggel is a körzetinél kezdtem a napot. Kint a megállóban topogtam, zsebemben a sebtiben felírt gyógyszerek, amikor arra lettem figyelmes, hogy hátul, a bokrok között valami mozog.

Apró emberke volt, a kezében falevelet szorongatott.

– Tudja, mi ez? – kérdezte. Az ötvenhármast vonalán ritkán járnak a buszok.

– Falevél! – vonogattam a vállam.

– Jó, jó! – bólintott. – De mi jut róla eszébe?

Hát, be kell valljam, nem valami sok. Mondjam azt, hogy ősszel lehullnak a levelek?

– Csakhogy ez örökzöld! – kitalálta a gondolatomat.

– Borostyán! – mondta. – Nézze meg jobban! Ez az öt ág, látja, az öt kontinens. A borostyán az egyetlen kúszónövény, ami minden világrészen honos. Bor és ostya! – folytatta az én botcsinálta botanikusom. – Gyógyszer! A nevében, érti? Minden benne van. A termése, fekete bogyó. Csecsebecsékét faragnak belőle.

A borostyánkő, úgy tudom, az ősfenyők megkövesedett gyantája.

Ácsorogtunk a ködben. Tíz óra után végigspricceltek előttünk a villanegyedből leereszkedő újjagdagok.

– Tessék! – emberem a markomba nyomta az apró, ötágú levelet. – Fogja! Magának adom. Tudja – tette hozzá bizalmasan –, egyszer valaki azt mondta:

könnyebb egy tevének a tű fokán... ismeri? Szóval, abból a kőből ékszert gyártanak. De nekünk, szegényeknek könnyebb. Nekünk csak ez a vékony levelke maradt.

– A babér! – jutott nekem is eszembe.

Beállt a busz, elől szálltam fel, a kisöreg valahol mögöttem maradt. „Más csak levelenként kapja a borostyánt...” Nem volt olvasó ember, nem úgy nézett ki. Ezt az idézetet mégis el akartam neki mondani. „S neked rögtön egész koszorút kell adni!”

Egész koszorút, az ám! Kórház, műtétek, leletek. A jeges szél egy betört ablakon.

A temetőnél mindenki leszállt, az én emberem sem volt már a kocsiban. Észre se vettem, hogy a temetőkapuban felszállt a köd, és hóféhéren kisütött a Nap.

Göllner Miklós: Nagy László